

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

CHRÓŚCINA

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI

2. Czas powstania

1289 r.; XVIII w.; XIX w.; pocz XX w.

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

obszar wsi

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

powiat górowski

gmina Góra

6. Współrzędne geograficzne

N: 51°43'42", E: 16°32'28"

7. Użytkowanie obecne

mieszkalne
rolnicze

Mapa w skali 1:10000 w zał. nr 1.

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwy: Croszyna (1289), Croscyna (1310), Croscina (1345), Craschen (1350), Krasza (1440), Kraschen (1670, 1789, 1845-1945)

Historia: Wieś o metryce średniowiecznej (pierwsze wzmianki – 1289 r.). Od średniowiecza do l. 40-tych XVII w. stanowiła własność rodu von Dohna. W 1646 r. drogą dziedziczenia przeszła na własność Henryka Joachima von Schullenburg, a potem rodu von Redern. Pomiędzy rokiem 1728 a 1738 wieś z majątkiem zostały sprzedane glogowskiemu klasztorowi klarysek. W k. XVIII w na terenie wsi odnotowano dwa folwarki i jedne wolne dobra oraz własną szkołę. Wśród mieszkańców wsi wymieniano 41 służebnych kmieci, 3 wolnych i 27 omłockowych zagrodników, 34 chałupników. Po sekularyzacji w 1810 r. do czasów II wojny światowej dobra w Chróscinie były własnością królewską. W tym okresie pozostawały w rękach kolejnych dzierżawców. W l. 30-tych XIX w na terenie wsi odnotowano trzy folwarki: Ober w środkowej części, Nieder w części wsch. oraz Scholtiseivorverk. W XIX w. w Chróscinie funkcjonowały szkoła katolicka, szkoła ewangelicka, browar, gorzelnia, cegielnia, a od k. XIX w. młyn parowy i krochmalnia.

W l. 1914-16 na zachodnim skraju miejscowości poprowadzono tory kolei Leszno – Góra z dworcem kolejowym Witoszyce – Chróscina, dziś już nieistniejące.

W literaturze podaje się, że na płd. od wsi, przy drodze dojazdowej do jej środkowej części znajdował się kościół pw. św. Jerzego (być może przedlokacyjny), dziś nieistniejący. Obecnie, zapewne na jego miejscu, znajduje się XIX w. kapliczka (tzw. góra św. Jerzego).

Chróscina jest rozległą wsią, w typie ulicówki z dużym, owalnym nawsiem z zabudową. Po zach. stronie nawsia znajduje się, stanowiący dominantę w sylwecie wsi, zespół kościelny otoczony murem tj. kościół parafialny pochodzący z k. XV w z wieżą odbudowaną w 1933 r., po pożarze oraz cmentarz o metryce średniowiecznej.

W środkowej części wsi ulokowany jest zespół pałacowo – folwarczny (Ober), stanowiący dominantę przestrzenną w krajobrazie. Folwark, rozplanowany wokół rozległego, czworobocznego dziedzińca znajduje się po zach. stronie zespołu. W części centralnej ulokowany jest pałac, po wsch. stronie założenia niewielki park krajobrazowy. W płd i wsch części zespołu znajdują się stawy. Budynek pałacu o XVI w. zrębie, przebud. w XVIII, II poł. XIX i pocz. XX w., zabudowania gospodarcze, pochodzące z k. XIX i pocz. XX w. zachowane są w złym stanie technicznym. Podobnie jak. XIX w. park oraz stawy. Po zach. stronie drogi prowadzącej na folwark posadowiona jest XVIII w. figura św. Jana Nepomucena.

Drugi folwark (Nieder) zlokalizowany jest po płn. stronie drogi wiejskiej na wsch. skraju wsi. Z zabudowy gospodarczej rozlokowanej pierwotnie wokół czworobocznego dziedzińca zachowały się dwa obiekty: usytuowany po płn. stronie majdanu budynek owczarni oraz czworak po stronie płd. Po wsch stronie podwórza znajduje się średniowieczne grodzisko.

Historia cd., istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, bibliografia, źródła, materiały kartograficzne w zał. nr 2.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

mgr Beata Basa Miodyńska
sierpień 2024 r.